

6. Грунвальд Ар. *Роль социально-гуманитарного познания в междисциплинарной оценке научно-технического развития* // Вопросы философии, №2, 2011, с. 115-126.
7. Глазко В. И., Чешко В. Ф. «Опасное знание» в «Обществе риска» (век генетики и биотехнологии).- Харьков: ИД «ИНЖЭК», 2007. - 544с.
8. Мамчур Е. А. *Фундаментальная наука и современные технологии* // Вопросы философии, №3, 2011, с. 80-89.
9. Avis, Éthique et nanotechnologies: se donner les moyens d'agir. - Québec: Édition MultiMondes, 2006. - 121p.
10. Авдулов А. Н., Кулькин А. М. *Парадигма современного научно-технического развития* // Вопросы философии, №6, 2011, с. 182-184.
11. Юдин Б. Г. *Некоторые особенности исследовательской деятельности в обществе знаний* [online]. În: Электронный информационный журнал. Новые исследования Тувы: www.tuva.asia, 2009, №3, с. 12-18.
12. Юдин Б. Г. *Наука и жизнь в контексте современных технологий* // Человек, №6, 2005, с. 5-25.
13. Юдин Б. Г. От утопии к науке: конструирование человека [online]. În: Энциклопедия культур. DÉJÀ VU, <http://ec-dejavu.ru/b-2/Biotechnologies.html>
14. Андриянова Е. А и др. *Статус и роль биоэтики в стратегии выживания современного человечества* // Materialele Conferinței a XV-a Științifice Internaționale, 14 aprilie. Red. științific T. N. Țirdea.-Chișinău: CEP „Medicina” 2010, p. 43-44.
15. Пустовит С. В. И др. *Развитие биоэтики в Украине* // Матеріали Науково-практичного семінару, 14 жовтня.- Київ: Українська асоціація з біоетики 2011, с. 35-36.
16. Вековщина С. В., Кулиниченко В. Л. *Биоэтика в эпоху глобальных технологий* // Практична філософія, № 1 – 2004 (№ 4), с. 36-47.
17. Țirdea T. N. *Методология этики эпохи планетарных технологий: особенности становления и развития* // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти». 26-27 березня 2009 року. Отв. ред. Терешкевич Г. Т. - Львів, 2009. - 630с .
18. Țirdea T. N. *Sănătatea omului din perspectiva abordării umanistice și tehnologiilor biomedicale: analiză bioetico-medicală* // Materialele Conferinței a XVI-a Științifice Internaționale, 12-13 noiembrie. Red. științific T. N. Țirdea -Chișinău: CEP „Medicina” 2010. - 279p.
19. Țirdea T. N. *Elemente de bioetică*.-Chișinău: CEP „Medicina”, 2005. - 175p.
20. Țirdea T. N. *Abordarea traectorial-noțională a dezvoltării bioeticii: analiză teoretico-metodologică și comparativă* // Culegere de articole științifice. Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei. Red. științific T. N. Țirdea - Chișinău: CEP „Medicina” 2011, p. 9-20.

SPECIFICUL INTERPRETĂRII BIOETICE ÎN OPINIA TEOLOGULUI JOHN BRECK

Ion Banari

Catedra Filosofie și Bioetică, USMF „Nicolae Testemițanu”

Summary

The Specific interpretation of bioethics according to theologian John Breck

In the theoretical-practical space of bioethics, there appear debates of notional, epistemological and methodological order, the fact that complicates its applicability in scientific practice and creates situations of traectorial pluralism. As a result there appears the necessity to elaborate specific theoretical and methodological guidelines, which will allow the eclipsation of the created context. As a first step in this sense would be the systematization of notional positions of scientists from different fields. For stressing the nodal points there is a need to

analyze the notional positions described below. In our case the investigational priority is the theological space and the center of the study is concentrated on the theses of theologian John Breck

Rezumat

În spațiul teoretico-practic al bioeticii survin periodic dezbateri de ordin noțional, epistemologic și metodologic, fapt ce complică aplicabilitatea sa în practica științifică și respectiv creează situații de pluralism traectorial. Ca rezultat apare necesitatea de a elabora anumite repere teoretice și metodologice, ce ar permite eclipsarea contextului creat. Un prim pas în acest sens, ar fi sistematizarea pozițiilor noționale a savanților după diferite domenii, ca analizându-le să se poată remarca punctele nodale, comune la fundamentarea lor. În cazul nostru prioritate investigațională reprezintă spațiul teologic, iar centrul studiului este axat asupra tezelor teologului John Breck.

Este cunoscut faptul că abordările filosofilor, medicilor, teologilor, juriștilor etc. asupra potențialului biotehnologiilor și consecințele lor în raport cu viul, a determinat în ultimele decenii dezvoltarea cunoștințelor bioetice. Printre acestea, sunt fundamentate paradigme și principii metodologice bioetice ce au ca scop dezvoltarea inofensivă a umanului. Însă cu toate acestea, în cadrul conceptual al său (bioeticii), survin periodic dezbateri de ordin noțional, epistemologic și metodologic, fapt ce complică aplicabilitatea bioeticii în practica științifică și respectiv creează situații de pluralism traectorial. Filosoful și bioeticianul Teodor N. Țirdea în studiul său „*Traseele istorico-noționale și modele teoretice în dezvoltarea bioeticii*” constată că bioetica până în prezent a marcat un traseu tragic de dezvoltare, având cinci direcții conceptuale, iar teoria inițială a bioeticii consolidată, de Van Rensselaer Potter a fost adaptată în cadrul unor discipline care se intercalează cu bioetica. În unele cazuri, acestea chiar o înlocuiesc, cum se observă din analizele practice ale bioeticii [8, p. 7-8].

Astfel, apare necesitatea de a elabora anumite repere teoretice și metodologice, ce ar permite eclipsarea contextului creat în spațiul bioetic. Unele din aceste repere teoretice ar fi: primatul filosofiei în fundamentarea bioeticii, iar în faza pluralismului moral – depistarea unor concepte filosofico-morale și teologice comune, justificabile în termeni raționali și ar chema la dialog. Un prim pas în acest sens, considerăm a fi sistematizarea pozițiilor noționale a savanților după diferite domenii. În cazul nostru prioritate investigațională reprezintă spațiul teologic. Astfel, analizându-le se pot remarca punctele nodale, comune la fundamentarea lor. Centrul studiului este axat asupra tezelor teologului John Breck care, datorită autorității și capacității intelectuale marchează în câmpul teologic un vector teoretic. El este doctor în teologie al Universității din Heidelberg, specialist în Scriptură și în probleme de bioetică, profesor la Institutul Sain-Serge Paris, Franța (exegeză patristică și bioetică), apoi a predat la seminarul teologic din Alaska și la Institutul Saint-Vladimir din New York. Doctor honoris causa al Universității Babeș-Bolyai din Cluj [3, p. 272]. Este autorul al mai multor opere teologice și bioetice dintre care în limba română s-au tradus, *Darul Sacru al vieții – tratat de bioetică* [2]; *Clonarea umană între mit și realitate – o evaluare ortodoxă* [5]; *Bioetica și taina persoanei – perspective ortodoxe* [3]; *Trepte pe calea vieții – o viziune ortodoxă asupra bioeticii* [4] etc.

În general, problematica bioeticii în interpretarea teologilor creștini la prima vedere reprezintă o unitate conceptuală, deoarece își are ca fundament învățătura și doctrina religioasă a întemeietorului acestora – Iisus Hristos. În acest sens principiile teologice reprezintă pentru ei punctul unificator în abordările practice ale bioeticii. Însă, analizele lor teoretice diferă de la un mediu teologic la altul, mai ales când se referă la originea și locul bioeticii în sistemul moral contemporan [1, p. 28-29].

Astfel, John Breck consideră că bioetica apare ca răspuns la realizările fără precedent din ultimele decenii, în domeniul tehnologiei biomedicale. ”Multe din aceste realizări sunt puse în slujba binelui, de la tehnicile reproductive pentru combaterea infertilității, la terapia genetică pentru combaterea bolilor. Cu toate acestea, o mare parte a noii tehnologii ne aruncă, mai mult ca

niciodată, pe un teren minunat de la avorturile embrionare la sinuciderile asistate, de la sarcinile surogat la clonarea embrionilor umani” [2, p.11]. Pentru el aceste circumstanțe ale timpului și dilemele morale contribuie, stabilesc motivul apariției bioeticii. Așadar, respectând obiectivele incipiente a studiului de a consolida anumite repere teoretice, ce ar permite unanimitatea conceptuală în anumite teme bioetice se poate remarca că o astfel de interpretare a originii bioeticii limitează câmpul investigațional și respectiv provoacă neclarități vizavi de apariția ei. În acest sens, Van Rensselaer Potter definește bioetica ca punte ce unește știința și cunoștințele umanistice cu scopul de supraviețuire a biosferei [7, p.5]. Astfel, convingerea lui John Breck remarcă doar un fragment, o parte a bioeticii lui Potter și se limitează doar la problemele practice ale eticii medicale. Iar conform studiului academicianului Teodor N. Țirdea cu referire la traseele și modelele conceptuale în dezvoltarea bioeticii, poziția lui poate fi catalogată ca fiind reprezentant al traseului nord – american al bioeticii (etica biomedicală) [8, p. 7-8].

Însă, aceste momente nu împiedică a elucida alte poziții teoretice valoroase ale savantului analizat. Astfel, originalitatea interpretării eticii biologice în studiile teologului reprezintă argumentarea ei (bioeticii) ca disciplină teologică. Motivul acestui concept survine din premiza că „etica” studiază comportamentul uman și de regulă este privită ca o știință *descriptivă* care încearcă să înțeleagă și să analizeze principiile și valorile fundamentale care guvernează conduita umană. „Teologia morală”, pe de altă parte, este de obicei considerată ca fiind *prescriptivă*: ea propune „imperativele” ce orânduiesc viața morală ca răspuns la poruncile divine așa cum apar ele în Scriptură și în alte surse ale Tradiției Creștine. Totuși, a vorbi despre o etică „creștină” specifică înseamnă a complica problema, de vreme ce ea sugerează că scopul disciplinei este nu doar de a analiza comportamente, ci și de a propune un tratament pentru bolile morale, respectiv pentru viciu. În general, etica creștină și teologia morală creștină sunt echivalente, de vreme ce emiterea de judecăți morale implică prin chiar natura sa o străduință spre sfințenie. Acest lucru este valabil și pentru relativ noua disciplină a eticii medicale sau „biomedicale”. Expresia s-ar putea referi pur și simplu la modul în care medicii și alți specialiști tratează pacienții. Astfel, ea ar putea fi pur descriptivă (analizând valorile, motivele și intențiile echipei medicale); sau, dacă se aventurează pe tărâmul prescripției (cum trebuie să se comporte echipa și de ce), directivele ei morale vor fi guvernate de perspectiva filosofică personală a eticiștilor. Pe de altă parte, „Etica medicală creștină” (se referă teologul la cea ortodoxă), presupune un sistem valoric bazat pe anumite adevăruri, sau mai degrabă pe Adevărul care s-a revelat și continuă să se reveleze în comunitatea eclesiologică, adică realitatea atotcuprinzătoare a prezenței lui Dumnezeu în creație [2, p. 27].

Pentru John Breck, etica ortodoxă și în special etica medicală sau bioetică, care se ocupă mai ales de problema vieții și a morții, se fundamentează pe cel puțin următoarele presupoziii: (1) Viața este un dar divin. Dumnezeu a creat omul, dându-I viață prin suflarea sa viu-făcătoare (Geneza, 2, 7), nu din necesitate, ci în mod liber și deliberat spre a participa la slava Sa. La rândul nostru existăm nu datorită vreunui dar al părinților noștri, ci tot ca dar al lui Dumnezeu. Dreptul fiecăruia dintre noi, fie că avem sau nu darul procreării, este să participăm la slava lui Dumnezeu; (2) Dumnezeu este Stăpân peste fiecare aspect al existenței umane; (3) Modelul de relații umane e necesar să constituie relația interpersonală conform dogmei Trinitaria care este caracterizată prin „*comuniune și alteritate*, prin unitatea de esență și deosebirea persoanelor - trebuie să fie modelul sau icoana fiecărei relații umane. Uniți prin aceeași natură umană în comuniunea eclezială, împărtășind unii altora diferitele daruri duhovnicești, noi suntem chemați la *responsabilitatea*: să răspundem unui celuilalt cu dragoste jertvelnică, care reflectă iubirea nesfârșită a celor trei Persoane ale Dumnezeirii, împărtășită în sânul Treimii și revărsată în inimile noastre prin lucrarea Harului divin”; (4) Viața omului este îndreptată spre transcendență. „Creșterea în viața morală este posibilă atât timp cât experimentăm *tensiunea exhatologică* a vieții veșnice prezentă în mijlocul nostru... Etica creștină se concentrează asupra realizării aici și acum a frumuseții, adevărului și desăvârșirii vieții din Împărăția lui Dumnezeu” [2, p. 27-28].

Următoarea preocupare a bioeticianului constituie criteriile de implicație a acestor presupoziii pentru etica medicală. Punctul de debut îl reprezintă contextul existențial

contemporan, axat pe înțelesul actual al sănătății și integrității, care în opinia teologiei creștine au sensul ultim în perspectiva voinței divine veșnice, a iconomieii divine ce se va împlini potrivit eshatologiei creștine tradiționale. De aceea, relatează el „serviciul medical trebuie să urmărească nu numai scopul proximal al redării și îmbunătățirii sănătății trupesti; el ar trebui să tindă să ofere condiții optime pentru creșterea spirituală a pacientului în fiecare moment din ciclul vieții. Aceasta înseamnă a vindeca bolile și înseamnă, mai ales în cazul muribunzilor, alinarea durerii prin mijloace adecvate pentru a permite pacientului, prin rugăciune, spovedanie și împărtășanie, să se predea în mâinile lui Dumnezeu” [2, p. 28].

O altă implicație se referă la „Grandomania medicală” ce rezultă adesea din încercarea trufașă a personalului medical de a evita „eșecul”, definit ca „pierdere” a pacientului datorită morții sale. Această prezumție e responsabilă în mare parte de suferințele pacienților și ale familiilor lor, și este idolatrie de cel mai înalt grad, atâta timp cât echipa medicală își asumă rolul divinității. Apoi, probleme ca și „consimțământul” sau „drepturile pacientului” trebuie evaluate în lumina învățaturii Evangheliei despre libertate și responsabilitate. Unii moralști creștini de astăzi sugerează că unirea noastră în trăirea experienței lui Hristos implică un angajament reciproc care în anumite cazuri transcende nevoia consimțământului și transformă noțiunea de „drepturi” personale în gestul jertfelnic al grijii pentru alții din iubire. În timp ce această concepție întinde spectrul „terenului minat” spre paternalism într-un mod clar și poate periculos, deci (potențial) periclitând autonomia pacientului și însuși principiul consimțământului, concepția teologică este profund „evangelică”. Ea recunoaște că, din punctul de vedere al îngrijirii medicale, sensul și valoarea ultimă în viață constau nu în conservarea existenței biologice, ci în predarea de sine în grija lui Dumnezeu. Și se întemeiază astfel relații personale – între medic și pacient, între echipa medicală și familia pacientului – bazate pe relația esențială a iubirii, încrederii și devoțiunii reciproce împărtășită de cele trei Persoane ale Treimii [2, p. 28-29].

Nu rămâne neabordată de John Breck și tehnologia medicală modernă în perspectiva presupuzițiilor anterioare. El este convins de faptul că biotehnologia a produs minuni pentru care mulți dintre noi vom fi veșnic recunoscători. Dar ca orice invenție omenească, această tehnologie și aplicațiile ei trebuie să fie permanent reevaluate și judecate în lumina Tradiției Creștine. În esența ei, etica creștină este un mijloc de a sluji Ecclesiei. Aceasta înseamnă că a face etică este o lucrare comună pentru care fiecare e responsabil. La fel cum fiecare creștin e chemat să fie teolog, oferindu-se pe sine și lumea întregă lui Dumnezeu în rugăciune, fiecare e chemat să fie un eticist, un „teolog moralist” în sens propriu. Informându-ne asupra problemelor, discutându-le în familie, comunitate și la serviciu, luând o poziție, publică și personală, care să reflecte înțelegerea noastră asupra Evangheliei și a imperativelor divine, le putem fi de folos numeroșilor specialiști în ajutorul medical, care trăiesc pentru a ne servi pe noi, furnizându-le călăuzirea și discernământul pe care-l caută. Astfel, „etica medicală” poate fi repusă în locul ei potrivit, ca o *disciplină teologică* care servește doxologia lui Hristos și sănătatea spirituală a membrilor Trupului Său [2, p. 29].

Reeșind din aceste remarci teoretice, în studiile teologului se poate evidenția o dublă interpretare a bioeticii. Pe de o parte, el analizează problemele practice ale bioeticii ca *disciplină teologică*, mai ales în lucrarea *Darul sacru al vieții*, pe de altă parte, scrie în alt articol de două științe în interdisciplinaritate. Astfel, în studiul *Priviri asupra bioeticii: punctul de vedere a unui teolog creștin*, John Breck la începutul analizei vorbește de condițiile bioeticii ca disciplină teologică, ca apoi se remarcă puncte creștine unde bioetica se întâlnește cu teologia morală creștină - „În calitate de disciplină teologică, bioetica reflectează la valorile intrinseci ale vieții umane și la mijloacele prin care tehnologia biomedicală poate ajuta în ultimele clipe ale vieții, adică în acele clipe în care vorbim despre participarea omului în calitate de persoană la viața personală a lui Dumnezeu. În acest punct, bioetica se întâlnește cu teologia morală ...” [3, p. 59]. Sigur această dublă interpretare a bioeticii și-a dobândit-o ca exeget patristic, unde se evidențiază dubla interpretare a filosofiei creștine, „există mai întâi teologia ca experiență, profetie și viață harismatică, și apoi urmează teologia ca descriere a acestei vieți, a manifestărilor

ei și a culturii pe care o creează. Această descriere poate fi știință a lucrurilor trăite, erminie și cugetare filosofică. Prin urmare, una este *filosofarea* despre Dumnezeu în mediul ambiant al experienței și vieții harismatice și alta descrierea științifică și filosofică a acestor fenomene de viață și a monumentelor ei, de orice natură ar fi acestea - literare, artistice etc. Însă aceste două lucruri se întrepătrund în atmosfera curentă a istoriei, drept care se cere investigație pentru a fi înțelese toate aceste distincții” [6, p. 26]. Aceasta probabil este și metoda prezentării în dubla interpretare a bioeticii la teolog creștin John Breck.

Teza valoroasă a bioeticianului considerăm a fi abordarea teoretico–practică a modului de luare a deciziilor morale. Astfel, înainte de a trece la problema luării deciziei morale necesită evidențiate careva *presupoziții teologice*, întâlnite la savant, care guvernează luarea deciziilor morale. Pe lângă cele evidențiate anterior, John Breck dezvoltă anumite dogme creștine tradiționale, ce au tangențe cu problema vieții și a morții. Scopul lui este de a oferi o perspectivă concretă, o viziune a prezenței și scopului lui Dumnezeu în creație și în existența umană, asigurând temelia pentru judecățile morale specifice atinse de el. Înainte de toate, el încearcă să argumenteze din Tradiția Creștină a convingerii că viața umană este un dar divin, care trebuie primit cu recunoștință profundă și oferit apoi Creatorului Vieții. Aceste fundamente doctrinare, el, le expune prin subiectele: 1) *Viața morală: „libertatea în duh”* [2, p. 31-38]; 2) *Dumnezeu ca Treime* [2, p. 38-42]; 3) *Persoana umană: de la chip la asemănare* [2, p. 42-47]; 4) *Lucrarea răscumpărării: „Dumnezeu era în Hristos...”* [2, p. 47-54]; 5) *„Theosis” sau îndumnezeirea* [2, p. 54-60].

Astfel, pornind de la aceste principii teologice și având ca fundament așa concepte ca conștiința anterioară („inițială”) și posterioară („acuzatoare”), discernământ, coagulează modul cu referire la luarea deciziilor morale. Printre acestea, el consideră, un rol decisiv în această problemă îl are conștiința și virtutea discernământului. În filosofia creștină conștiința este facultatea sau capacitatea înăscută de a face judecăți morale. Astfel el, fundamentându-se pe percepțiile morale creștine distinge o conștiință "inițială" și una "posterioară". Conștiința anterioară este atât persuasivă. cât și deconsiliativă. Ca și conștiința persuasivă, ea ne conduce la anumite fapte ce sunt considerate de facultatea noastră de "discernământ" ca "bine", adică în conformitate cu voința divină. Ca și conștiința consiliativă, conștiința anterioară ne îndeamnă să respingem acele fapte, comportamente și atitudini considerate de discernământ a fi rele, greșite, nedrepte sau nepotrivite. Prin urmare, "conștiința anterioară" este o facultate ce exersează discernământul ce precede împlinirea oricărei fapte morale concrete și servește la îndreptarea comportamentului nostru spre împlinirea acelei fapte sau abținerea de la săvârșirea ei. Pe de alta parte, conștiința "posterioară" vine în urma faptei și, tot prin exercițiul discernământului arată dacă fapta respectivă a fost bună sau rea, corectă sau greșită, conforma rațiunii Supreme sau opusă ei [2, p. 60].

Atunci când se naște un conflict între ceea ce vreau și ceea ce știu ca e conform voinței lui Dumnezeu, conștiința "anterioară" intră în joc. Opțiunea va fi determinată de modul în care sistemul axiologic a fost modelat de teologia creștină (și de soluțiile comportamentale pe care se dă în baza acestor valori). Astfel, acesta este, de obicei, un proces clar definit. Ori supune omul conștiința, ori nu face și cade, intenționat, în nesupunere față de normele divine. Trebuie să relatăm că nu luăm niciodată individual deciziile morale. Judecățile și faptele morale ce decurg din acestea, sunt făcute întotdeauna în cadrul unei comunității. De aceea, deciziile care sunt luate afectează sau influențează întreaga Comunitate. Așa cum starea vicioasă individuală, proprii unei ființe umane afectează întreaga comunitate eclesială, precum și familia, chiar și cercul relațional profesional sau prietenie, la fel se întâmplă cu deciziile morale, care influențează, în bine sau rău, întreaga "comunitate". Aspectul pozitiv, promisiunea minunată a acestui adevăr, este că omul se poate baza pe ajutorul comunității întreg în momentele critice, prin dragostea membrilor săi, prin grija, implicarea personală (acolo unde e nevoie), dar, mai ales, prin rugăciunea acestora [2, p. 61-71].

În cadrul respectivului context teoretic teologul John Breck analizează problemele bioeticii medicale. Dilemele majore abordate de bioetician în studiile sale debutează prin

investigarea subiectelor legate de sexualitate, căsătorie și responsabilitate în cadrul acesteia, precum revoluția sexuală, legământul conjugal, sex și sexualitate, responsabilitatea legământului conjugal și comportamentul sexual, egalitatea sexelor, virtutea castității, sexualitatea premaritală, adulterul, pornografia, masturbarea, scurgerile nocturne, homosexualitatea și SIDA. Următoarea preocupare este axată procrearea și începutul vieții, unde sunt marcate asemenea teme ca: sensul concepției, despre „pre-embriion”, concentrarea embrionilor etc. Altă preocupare reprezintă finalul vieții modificat de civilizație – eutanasia, dreptul de a muri, suiciderea asistată, îngrijirea paliativă etc. Nu rămâne neabordată și problema genomului, manipulările genetice etc.

Reeșind din cele relatate, putem constata că teologul John Breck, reprezintă o voce și mentor forță în mediul teologic european, alături H. Tristram Engelhard jr, Dominique Beaufils, Georgios Mantsaridis, Christos Yannaras etc. O deosebită valoare investigațională în studiile sale, marchează examinarea problemelor bioetice în dubla interpretare a teologiei creștine, ca experiență a vieții creștine și ca expunere teoretică acestei trăiri în spațiul bioetic. Fundamentarea principiilor teologice esențiale și modul de luarea deciziilor morale manifestă un reper metodologic în analiza și soluționarea dilemelor teoretice și practice de intercalare între cunoștințele teologice și cele bioetice. La fel și modul sistematizării disputelor practice ale contextului existențial contemporan argumentează impactul său teoretico–practic în spațiul teologic și bioetic.

Bibliografie

1. Banari Ion. *Problematica bioeticii în interpretarea teologilor creștini* // Bioetica, Filosofia, Economia și Medicina în satrategia de asigurare a securității umane / Materialele Conferinței a XIII-a Științifice Internaționale 26-27 martie 2008. Red. resp. Teodor N. Țârdea. – Chișinău: CEP „Medicina”, 2008. – P.28-33.
2. Breck John. *Darul sacru al vieții: tratat de bioetică*. – Cluj-Napoca: Patmos, 2007. – 341 p.
3. Breck John, Beaufils Dominique, Bobrinskoy Boris. *Bioetica și taina persoanei: perspective ortodoxe*. – București: Bizantină, 2006. –274 p.
4. Breck John, Breck Lyn. *Trepte pe calea vieții: o viziune ortodoxă asupra bioeticii*. – București: Sophia, 2007. – 280 p.
5. Breck John. *Clonarea umană între mit și realitate: o evaluare ortodoxă*. – Alba Iulia: Reîntregirea, 2004. – 110 p.
6. Matsoukas Nikolaos. *Istoria Filosofiei Bizantine*. – București: Bizantină, 2003. – 272 p.
7. Поттер Ван Ранселер. *Биоэтика: мост в будущее*. Пер. с английского. – Київ, 2002. – 215 с.
8. Țârdea Teodor N. *Traseele istorico-noționale și modele teoretice în dezvoltarea bioeticii: analiză teoretico-metodologică și comparativă* // Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. Chișinău. – 2011. – Nr. 1. – P.7-18.

CONCEPTUL DE „SĂNĂTATE GLOBALĂ” DIN PERSPECTIVA FENOMENULUI GLOBALIZĂRII

Anatol Eșanu

Catedra de Filosofie și Bioetică, USMF ”N.Testemițanu”

Summary

The concept of „global health“ in globalization perspective

In the article the author undertakes an analysis of the concept of „global health“ in terms of the process of formation of a planetary health space as part of the contemporary globalization process. It is highlighted the major contribution of decision factors in the global, regional and local governance. The progress, emphasizes the importance of synergistic action in a global civilization space building in which harmony is found in the authentic values of the emerging global health phenomenon and the health of various areas.